

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

CZWARTA SEKCJA

SPRAWA NURZYŃSKI przeciwko POLSCE

(Skarga nr 46859/06)

WYROK

STRASBURG

21 grudnia 2010

OSTATECZNY

21/03/2011

Niniejszy wyrok stanie się ostateczny zgodnie z warunkami określonymi w Artykule 44 ust. 2 Konwencji. Wyrok może podlegać korekcie wydawniczej.

W sprawie Nurzyński przeciwko Polsce,
Europejski Trybunał Praw Człowieka (Czwarta Sekcja), zasiadając jako
Izba w składzie:

Nicolas Bratza, *Przewodniczący*,
Lech Garlicki,
Ljiljana Mijović,
Päivi Hirvelä,
Ledi Bianku,
Nebojša Vučinić,
Vincent A. de Gaetano, *sędziowie*,
oraz Lawrence Early, *Kanclerz Sekcji*,

Obradując na posiedzeniu niejawnym w dniu 30 listopada 2010 roku,

Wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 46859/06) przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, wniesionej do Trybunału na podstawie Artykułu 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności ("Konwencja") przez obywatela polskiego, Pana Krzysztofa Nurzyńskiego ("skarżący"), dnia 8 listopada 2006 roku.

2. Rząd polski ("Rząd") był reprezentowany przez swojego Pełnomocnika, Pana J. Wołosiewicza z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

3. Skarżący zarzucił, iż zostało naruszone jego prawo do poszanowania życia rodzinnego.

4. W dniu 11 grudnia 2008 roku Przewodniczący Czwartej Sekcji zdecydował o zakomunikowaniu skargi Rządowi. Postanowił również o łącznym rozpatrzeniu dopuszczalności i meritum skargi (dawniej Artykuł 29 ust. 3 Konwencji, obecnie Artykuł 29 ust. 1).

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

5. Skarżący urodził się w 1973 roku i mieszka w Łodzi.

6. W dniu 11 października 2005 roku skarżący został zatrzymany pod zarzutem dokonania napadu z bronią w rękę i kradzieży.

7. W dniu 13 października 2005 roku Sąd Rejonowy w Łodzi wydał postanowienie o tymczasowym aresztowaniu skarżącego, które było następnie kilkakrotnie przedłużane.

8. Matka i żona skarżącego występowały w charakterze świadków na etapie postępowania przygotowawczego.

9. W dniu 30 marca 2006 roku do Sądu Rejonowego w Łodzi został wniesiony akt oskarżenia. Skarżący został oskarżony o napad z bronią w rękę i kradzież.

10. W bliżej nieokreślonym terminie żona i matka skarżącego złożyły wnioski o wyrażenie zgody na widzenie ze skarżącym w więzieniu. Ich wnioski zawiera odrębną notatkę „odmowa, osoba jest świadkiem”, nieczytelny podpis i datę 3 kwietnia 2006 roku.

11. W dniu 17 lipca i 2 sierpnia 2006 roku skarżący zwrócił się z prośbą o pozwolenie na utrzymywanie osobistego kontaktu z rodziną. Jego wnioski zostały odrzucone. Władze zwróciły uwagę, że członkowie rodziny sami powinni ubiegać się o uzyskanie pozwolenia na widzenie ze skarżącym w więzieniu.

12. W dniu 14 listopada 2004 roku matka skarżącego złożyła wniosek o pozwolenie na odwiedziny u skarżącego w więzieniu. Jej wniosek zawiera adnotację „odmowa, świadek w sprawie”, nieczytelny podpis i datę 14 listopada 2006 roku.

13. Podczas rozprawy przeprowadzonej w dniu 3 kwietnia 2007 roku matka i żona skarżącego skorzystały z prawa do odmowy składania zeznań w sprawie. Tego samego dnia matce skarżącego zostało przyznane zezwolenie na widzenie ze skarżącym w więzieniu.

14. W dniu 27 czerwca 2007 roku został orzeczony rozwód skarżącego i jego żony.

15. W dniu 29 lipca 2008 roku Sąd Rejonowy w Łodzi uznał skarżącego za winnego popełnienia zarzucanych mu czynów i skazał go na karę 2 lat pozbawienia wolności.

16. Tymczasowe aresztowanie skarżącego zostało uchylone w dniu 8 października 2008 roku. Po tym dniu matka skarżącego odwiedziła go 11 razy.

II. WŁAŚCIWE PRAWO KRAJOWE I PRAKTYKA

A. Kodeks karny wykonawczy

17. Artykuł 217 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego z 1997 roku, w brzmieniu obowiązującym w danym czasie, stanowi, co następuje:

“Tymczasowo aresztowany może uzyskać widzenie po wydaniu zarządzenia o zgodzie na widzenie przez organ, do którego dyspozycji pozostaje [na etapie

postępowania przygotowawczego prokurator prowadzący śledztwo lub sąd, przed którym rozpoczął się proces]. W wypadku gdy tymczasowo aresztowany pozostaje do dyspozycji kilku organów, wymagana jest zgoda na widzenie każdego z nich, chyba że organy te zarządzają inaczej”.

B. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 2 lipca 2009 roku (sygn. akt K. 1/07)

18. Wyrok został wydany w związku ze złożonym przez Rzecznika Praw Obywatelskich w dniu 2 stycznia 2007 roku wnioskiem o stwierdzenie niezgodności Artykuł 217 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego z szeregiem przepisów konstytucyjnych, w tym z zasadą poszanowania prywatności i życia rodzinnego (Artykuł 47 Konstytucji), zasadą proporcjonalności (Artykuł 31 ust. 3 Konstytucji), Artykułem 8 Konwencji i Artykułem 37 Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego wszedł w życie 8 czerwca 2009 roku, w dniu jego publikacji w Dzienniku Ustaw.

19. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że Artykuł 217 § 1 był niezgodny z powyższymi przepisami w zakresie, w jakim nie określał przyczyn odmowy wyrażania zgody na wizyty członków rodzin osób tymczasowo aresztowanych. Trybunał stwierdził, że przepis ten nie wskazywał wystarczająco jasno ograniczeń konstytucyjnego prawa tymczasowo aresztowanego do ochrony prywatności i życia rodzinnego. Trybunał uznał również, że Artykuł 217 § 1 był niezgodny z Konstytucją w zakresie, w jakim nie przewidywał możliwości wniesienia odwołania od decyzji prokuratury o odmowie wyrażenia zgody na wizytę rodziny u tymczasowo aresztowanych.

C. Nowelizacja Kodeksu karnego wykonawczego

20. W dniu 5 listopada 2009 roku parlament przyjął nowelizację Artykułu 217 Kodeksu karnego wykonawczego. W szczególności zostały dodane ustępy 1a-1f. Niniejsze przepisy stanowią zwłaszcza, że tymczasowo aresztowany jest uprawniony do co najmniej jednego widzenia w miesiącu z osobą należącą do kręgu osób najbliższych. Nadto przepisy wyraźnie wskazują kryteria odmowy wyrażenia zgody na wizytę rodziny osadzonego oraz ustanawiają procedurę odwoławczą na wypadek odmowy. Nowelizacja weszła w życie w dniu 8 czerwca 2010 roku.

D. Rekomendacja Rec(2006)2 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich Rady Europy w sprawie Europejskich Regul Więziennych, przyjęta w dniu 11 stycznia 2006 roku

21. Właściwy fragment Rekomendacji brzmi:

“Część II: Warunki osadzenia

Kontakt ze światem zewnętrznym

24.1 Więźniowie mają prawo porozumiewania się, tak często jak jest to możliwe, poprzez listy, telefon lub inne formy komunikacji z ich rodzinami oraz z innymi osobami oraz przedstawicielami organizacji zewnętrznych oraz do odwiedzin tych osób.

24.2 Komunikacja i wizyty mogą być poddane ograniczeniom i monitoringowi potrzebnym ze względu na wymogi prowadzonego postępowania karnego, utrzymania porządku, bezpieczeństwa osób i instytucji, zapobiegania przestępstwom karnym oraz ochrony ofiar przestępstwa, jednak takie ograniczenia, włączając w to szczególne ograniczenia zarządzane przez władze sądowe będą mimo to zezwalać na dopuszczalny minimalny kontakt.

24.3 Prawo krajowe określa podmioty krajowe i międzynarodowe oraz funkcjonariuszy publicznych, z którymi komunikacja więźniów nie jest ograniczana.

24.4 Wizyty zorganizowane są w sposób, który pozwala więźniom na podtrzymanie i rozwijanie w tak dalece jak to jest możliwe normalnych więzi rodzinnych.

24.5 Władze więzienne służą więźniom pomocą w podtrzymaniu odpowiednich kontaktów ze światem zewnętrznym oraz dostarczają im w tym celu odpowiedniego wsparcia socjalnego”.

PRAWO

I. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 8 KONWENCJI

22. Skarżący podniósł zarzut, iż w trakcie aresztowania przez dłuższy czas był pozbawiony kontaktu osobistego z żoną i matką, z naruszeniem Artykułu 8 Konwencji, który w odnośnym zakresie stanowi, że:

“1. Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia... rodzinnego...

2. Niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa, z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób”.

23. Rząd zakwestionował ten argument.

A. Dopuszczalność skargi

24. Rząd podniósł na wstępie, iż na podstawie Artykułu 79 ust. 1 Konstytucji skarżący mógł złożyć skargę konstytucyjną, kwestionując przepisy Kodeksu karnego wykonawczego. Następnie mógł dochodzić odszkodowania na podstawie Artykułu 417¹ § 2 Kodeksu cywilnego za szkodę wyrządzoną przez decyzje wydane na podstawie niekonstytucyjnych przepisów.

25. Skarżący zakwestionował argumentację Rządu.

26. Wracając do okoliczności przedmiotowej sprawy, Trybunał stale powtarza, że zasada wyczerpania krajowych środków odwoławczych, zawarta w Artykule 35 ust. 1 Konwencji, wymaga, aby skarżący wykorzystał środki dostępne i wystarczające do uzyskania zadośćuczynienia w związku z rzekomym naruszeniem. Istnienie omawianych środków musi być wystarczająco pewne, nie tylko w teorii, ale i w praktyce, w przeciwnym wypadku brak im wymaganej dostępności i skuteczności (zob. między innymi wyrok w sprawie *Akdivar i Inni przeciwko Turcji* z 16 września 1996 roku, § 65, *Zbiór Orzeczeń ETPC* 1996-IV).

27. W zakresie, w jakim Rząd podniósł, iż skarżący powinien złożyć skargę konstytucyjną, Trybunał zauważa, że 2 stycznia 2007 roku Rzecznik Praw Obywatelskich wystąpił z wnioskiem do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie konstytucyjności przepisów. Wyrok w tej sprawie został wydany dnia 2 lutego 2009 roku (zob. par. 17 i 18 powyżej).

28. Trybunał odnotowuje następnie, że skarżący nie sprzeciwił się właściwym przepisom Kodeksu karnego wykonawczego, a jedynie podkreślił, że władze pozbawiły go osobistego kontaktu z jego żoną i matką. W tym kontekście Trybunał uznaje, że skarżący zrobił wszystko, czego można by od niego wymagać w zakresie wyczerpania krajowych dróg do uzyskania zadośćuczynienia. Wobec powyższego Trybunał oddala sprzeciw Rządu.

29. Rząd argumentował dalej, że skarżący nie dopełnił obowiązku wyczerpania dostępnych krajowych środków odwoławczych, przewidzianych przez Kodeks postępowania karnego i Kodeks karny wykonawczy.

30. Trybunał zauważa, że Rząd nie wskazał żadnego konkretnego środka, do którego skarżący mógłby się uciec. W związku z powyższym, Trybunał oddala ten sprzeciw.

31. Trybunał odnotowuje, że skarga nie jest oczywiście bezzasadna w rozumieniu Artykułu 35 ust. 3 Konwencji. Zauważa również, że nie jest niedopuszczalna z jakichkolwiek innych względów. Mając na względzie powyższe, musi być uznana za dopuszczalną.

B. Meritum skargi

1. Stanowisko stron

32. Rząd stwierdził, że ingerencja w prawo skarżącego do prywatności i życia rodzinnego była uzasadniona wymogami określonymi w ust. 2 Artykułu 8. Zwrócono uwagę, że większość wniosków o wyrażenie zgody na odwiedziny zostało złożonych przez samego skarżącego. Rząd utrzymywał, że żona skarżącego tylko raz, a jego matka trzy razy zażądały pozwolenia na wizytę w więzieniu. Nadto obu został przyznany status świadka w sprawie. Następnie Rząd wskazał, że skarżący był recydywistą, a zachowanie władz krajowych było racjonalnie uzasadnione uprzednio popełnionymi i potencjalnymi przestępstwami skarżącego. Wreszcie Rząd odniósł się do faktu, iż w 1999 roku, w chwili zawierania związku małżeńskiego, skarżący zdecydował się zmienić nazwisko i przyjąć nazwisko żony. W opinii Rządu, mogłoby to wyjaśniać zachowanie władz krajowych w zakresie ograniczania skarżącemu kontaktu z rodziną w toku postępowania karnego. Rząd uznał, że nałożone ograniczenia były uzasadnione koniecznością zapewnienia prawidłowego toku postępowania.

33. Skarżący zakwestionował argumenty Rządu.

2. Ocena Trybunału

(a) Ogólne zasady

34. Trybunał stale powtarza, że tymczasowe aresztowanie, jak każdy środek pozbawiający osobę wolności, wiąże się z koniecznymi ograniczeniami życia prywatnego i rodzinnego. Jednakże kluczowym elementem prawa osoby tymczasowo aresztowanej do poszanowania jej życia rodzinnego jest powinność władz w zakresie umożliwiania tej osobie lub, w razie potrzeby, wspomagania jej w utrzymywaniu kontaktu z bliską rodziną (zob., *mutatis mutandis*, *Messina przeciwko Włochom* (nr 2) skarga nr 25498/94, § 61, wyrok z dnia 28 września 2000 roku, niepublikowany).

35. Restrykcje, takie jak ograniczenie częstotliwości wizyt członków rodziny, nadzór nad tymi wizytami oraz, jeśli jest to uzasadnione charakterem przestępstwa, objęcie skarżącego specjalnym reżimem więziennym lub specjalnym regulaminem przebiegu takich wizyt, stanowią ingerencję w jego prawa objęte Artykułem 8, jednakże same w sobie nie naruszają tego przepisu (ibidem §§ 62-63; zob. również *Kucera przeciwko Słowacji*, skarga nr 48666/99, §§ 127-128, wyrok z dnia 17 lipca 2007 roku).

36. Niemniej jednak, każde ograniczenie tego rodzaju musi stanowić „przypadek przewidziany przez ustawę”, musi dążyć do spełnienia jednego lub więcej uzasadnionych celów wyszczególnionych w ustępie 2, a także

musi być zasadne jako “konieczne w społeczeństwie demokratycznym”. Wyrażenie “przypadek przewidziany przez ustawę” nie tylko wymaga istnienia podstawy w prawie krajowym, ale dotyczy również jakości tego prawa (zob. *Niedbała przeciwko Polsce*, skarga nr 27915/95, § 79, wyrok z dnia 4 lipca 2000 roku). Trybunał zauważa, że prawo krajowe musi wskazywać z rozsądną jasnością zakres i sposób wykonywania przyznanego władzom publicznym uznania, tak by zapewnić jednostkom minimalny stopień ochrony, do którego obywatele są uprawnieni pod rządami prawa w społeczeństwie demokratycznym (*Domenichini przeciwko Włochom*, wyrok z dnia 15 listopada 1996 roku, § 33, *Raporty* 1996-V).

(b) Zastosowanie powyższych zasad w przedmiotowej sprawie

(i) Istnienie naruszenia

37. Na wstępie Trybunał odnotowuje, że skarżący nie był odwiedzany przez żonę i matkę przez kilka miesięcy.

38. Rząd nie kwestionuje, iż ograniczenie skarżącemu osobistego kontaktu z rodziną stanowiło “ingerencję” w jego prawo do poszanowania życia rodzinnego. Trybunał nie widzi powodu, by stwierdzić inaczej.

(ii) Czy ingerencja stanowiła “przypadek przewidziany przez ustawę”

39. Trybunał zauważa, iż zaskarżony środek został zastosowany na podstawie Artykułu 217 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego. Następnie Trybunał odnotowuje, iż ten przepis, w brzmieniu obowiązującym w danym czasie, wyposażał właściwe władze (prokuratora lub sąd) w prawo do udzielania zgody na wizyty rodziny w więzieniu. Jednakże ustawa nie przewidywała żadnych szczegółowych kryteriów udzielania takich zezwoleń ani żadnych wskazówek dotyczących tego, w jaki sposób władze mogą zdecydować, czy ograniczenie prawa do odwiedzin było uzasadnione w danym przypadku oraz jakie okoliczności mogą mieć znaczenie dla takiej decyzji. Nadto przepisy nie przewidywały możliwości odwołania od decyzji o odmowie wyrażenia zgody na odwiedzin. Decyzja została pozostawiona całkowitemu uznaniu władz.

40. W związku z tym Trybunał odnotowuje, iż w dniu 2 czerwca 2009 roku Trybunał Konstytucyjny uznał Artykuł 217 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego za niezgodny z Konstytucją (zob. par. 17 i 18 powyżej).

41. Następnie Trybunał zauważa, iż niejednokrotnie stwierdzał, że Artykuł 217 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego nie wskazywał z rozsądną jasnością zakresu i sposobu korzystania z uznania przyznanego właściwym władzom w celu ograniczania prawa do odwiedzin (zob. *Wegera przeciwko Polsce*, skarga nr 141/07, § 74-75, wyrok z dnia 19 stycznia 2010 roku oraz *Gradek przeciwko Polsce*, skarga nr 39631/06, § 47, wyrok z dnia 8 czerwca 2010 roku). W niniejszej sprawie, w przeciwieństwie do sprawy *Grabowski* (zob. *Grabowski przeciwko Polsce*

(dec.), skarga nr 30447/07, decyzja z dnia 14 września 2010 roku), gdzie Sąd Rejonowy szczegółowo poinformował skarżącego o przyczynach odmowy udzielenia zgody na odwiedziny ze strony jego konkubiny, wnioski żony i matki skarżącego o zezwolenie na wizytę w więzieniu zostały odrzucone niewielką, kategorię, odrębną notatką zamieszczoną na ich wnioskach (zob. par. 10 i 12 powyżej).

42. Trybunał uznaje, iż w przedmiotowej sprawie odmowa zezwolenia skarżącemu na przyjmowanie wizyt rodziny w trakcie jego aresztowania nie była zgodna z prawem. Z tego względu nie jest konieczne decydowanie, czy pozostałe warunki wymienione w ustępie drugim Artykułu 8 zostały spełnione. Doszło zatem do naruszenia Artykułu 8 Konwencji.

II. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

43. Artykuł 41 Konwencji stanowi:

“Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie niniejszej konwencji lub jej protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie”.

A. Odszkodowanie

44. Skarżący domagał się kwoty 20,000 euro (EUR) z tytułu szkody niemajątkowej.

45. Rząd zakwestionował to żądanie.

46. Trybunał przyznaje skarżącemu kwotę 1,500 EUR z tytułu szkody niemajątkowej.

B. Koszty i wydatki

47. Skarżący nie składał żadnych roszczeń z tytułu kosztów i wydatków.

C. Odsetki za zwłokę

48. Trybunał uznaje za właściwe, aby odsetki za zwłokę były oparte na marginalnej stopie procentowej Europejskiego Banku Centralnego, powiększonej o trzy punkty procentowe.

Z TYCH WZGLĘDÓW TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE:

1. *Uznaje* skargę za dopuszczalną;
2. *Stwierdza*, iż doszło do naruszenia Artykułu 8 Konwencji;
3. *Stwierdza*,
 - (a) że pozwane Państwo ma zapłacić skarżącemu w terminie trzech miesięcy od dnia, w którym wyrok stanie się ostateczny zgodnie z Artykułem 44 ust. 2 Konwencji, kwotę 1,500 EUR (tysiąc pięćset euro) z tytułu szkody niemajątkowej, plus wszelkie podatki, jakie mogą podlegać naliczeniu, po kursie złotego obowiązującym w dniu rozliczenia;
 - (b) że po upływie powyższego trzymiesięcznego terminu do momentu zapłaty, winny zostać naliczone od powyższych kwot odsetki zwykłe według marginalnej stopy procentowej Europejskiego Banku Centralnego, powiększonej o trzy punkty procentowe.
4. *Oddala* pozostałą część żądania skarżącego o słuszne zadośćuczynienie

Sporządzono w języku angielskim i notyfikowano na piśmie w dniu 21 grudnia 2010 roku, zgodnie z Regulą 77 ust. 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Lawrence Early
Kancierz

Nicolas Bratza
Przewodniczący